

N:o 22.

Ank. till Riksd. Kansli den 4 Mars 1872, kl. 11 f. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, i anledning af en utaf f. d. Majoren m. m. August Hahr gjord underdånig framställning att under vissa vilkor få till statsverket öfverlemna åtskilliga af honom utarbetade karteverk jemte dertill hörande graverade plåtar, m. m.; Gifven Stockholms Slott den 1 Mars 1872.

Uti en till Kongl. Maj:t ingifven skrift har f. d. Majoren m. m. August Hahr förmålt, hurusom han under en tidrymd af omkring 20 år nästan oafbrutet sysselsatt sig med utarbetande och utgifvande af åtskilliga karteverk öfver Sverige. De förnämligaste bland dessa vore:

1:o) Den under åren 1852—1860 häftesvis utgifna general-kartan i 8 blad öfver *mellersta* och *södra* Sverige, graverad på kopparplåtar, och utförd uti $\frac{1}{500000}$ skala efter de nyaste läns-, socken- och special-kartor, konnektade på grund af Topografiska korpsens verkställda astronomiska och trigonometriska ortbestämmelser, hvilken karta i förening med en särskild af Hahr utarbetad statistisk tablå, utvisande länens och socknarnes administrativa, ecklesiastiska och juridiska indelningar jemte deras areal-innehåll i qvadratmil, folkmängds beräkning, hemmantal m. m. erfordrat en arbetstid af omkring 10 år, och hvarför kostnaden uppgått till omkring 36,800 R:dr.

2:o) En för *skolornas behof* utgifven fysisk och politisk generalkarta öfver *mellersta* och *södra* Sverige i 8 blad, utförd i samma skala och

storlek som förstnämnda karta, men graverad och litografierad på sten, hufvudsakligen antydande flod- och vattensystemet, högland och lågland, samt gränsindelningen för provinser, län och härad.

3:o) Den år 1870 utgifna fysiska och politiska generalkartan öfver norra Sverige i 2 blad, utförd i $\frac{1}{1,000,000}$ skala och sammandragen efter nyaste läns- och special-kartor, konnektade på grund af befintliga, astronomiskt bestämda orter, hvilken karta jemväl upptoge gränsindelningarne för provinser, län och härad samt dessutom antyde lappmarkernas fjälltrakter.

Enär Majoren Hahr, hvilken flera gånger undfått statsbidrag för utarbetande och fortsatt utgifvande af nämnda kartor, numera uppnått den höga åldern af 70 år, och deraf föranleddes oförmåga att vidare hafva tillsyn öfver utgifvandet och korrigerandet af de nya upplagor, som snart erfordrades, anhölle Majoren Hahr att få till staten afyttra och öfverlemna ifrågavarande tre karteverk med tillhörande graverade plåtar och litografiska stenar, original-blad, samt befintliga osålda exemplar af statistiska tablån och karteblad m. m., mot vilkor:

att Hahr, såsom författare af nämnda arbeten, tillförsäkrades en årlig tillökning af 1,000 R:dr till hans förut innehafvande pension; samt

att Hahrs återstående skuld till lånekontoret i Malmö, utgörande något öfver 3,000 R:dr förutom förfallna räntor, måtte efterskänkas; hemställande Hahr, att nämnda kartor m. m. måtte ställas under tillsyn och vård af Topografiska korpsen.

Genom nådig remiss anbefalld att öfver denna framställning afgifva underdånigt utlåtande, har chefen för Topografiska korpsen, uti memorial af den 19 nästlidne Februari, hufvudsakligen anfört:

dels att det dyrbaraste af de karteverk, Major Hahr till staten utbjöde, vore utan gensägelse hans på koppar graverade karta öfver mellersta och södra Sverige, i skalan 1 : 500,000, upplagd på åtta plåtar, hvilken karta vore, om man så ville kalla densamma, en generalkarta öfver Sverige, söder om Hernösand, upptagande vägar, vattendrag, sjöar, städer, kyrkor, bostäder, m. m., samt dessutom mycket fullständigt landets indelning i kyrkligt, civilt och juridiskt hänseende, hvaremot endast obetydligt af terrängbildningen upptoges och detta i allmänhet ganska godtyckligt; att om detta storartade arbetes värde på sin tid ej annat än allt godt kunde sägas, men att, om kartan, som vore utarbetad åren 1850—1860, skulle kunna nu ånyo utgifvas, plåtarna till densamma derförinnan behöfde undergå betydliga rättelser, hvarförutom några af plåtarna, hvilka genom ovarsam tryckning redan blifvit något förslitna, behöfde upphjelpas; att om detta karteverk nu skulle af staten emottagas

och till Topografiska korpens vård öfverlemnas, korpsern måste före kartans utgifvande på plåtarna införa en mycket vidlyftig korrektur, hvilket vore en olägenhet och möjligen kunde förrycka de vid korpsern pågående, högst angelägna gravyrarbeten; men att då kartan vore den bästa och fullständigaste karta öfver Sverige, som i denna mellanskala hitintills blifvit utgifven, och Major Hahrs fordringar syntes vara ganska måttliga, bemälde chef, derest ifrågavarande kartas utgifvande i ny upplaga ej ansåges böra genast eller alltför snart företagas, utan bestämmandet af tiden derfor kunde öfverlemnas till chefens för Topografiska korpsern eget godtfinnande, funne sig böra tillstyrka, att staten antog det af Majoren Hahr gjorda erbjudandet, och att kartan tillsvidare finge vårdas och utgifvas af Topografiska korpsern;

dels att, vidkommande den fysiska och politiska kartan öfver mellersta och södra Sverige i skalan 1 : 500,000, till denna kartas reproduktion numera finnes i behåll endast de stenar, på hvilka konturer och en del namn vore graverade, det ville säga stenarne till kartans så kallade svarttryck, hvaremot alla litografierade stenar för det härvid ganska dyra färgtrycket vore afslipade; samt att då en ny upplaga utaf 500 exemplar skulle komma att kosta omkring 2,800 R:dr, då två upplagor af tillsammans nära 2,000 exemplar redan vore försålda och den framtida åtgången derigenom mycket begränsats, då kartans förläggare boktryckeri-firman Norstedt & Söner ännu egde i behåll 125 exemplar, med förmånsrätt att desamma försälja, innan kartan ånyo upplades, och då Topografiska korpsern, hvilken om händer hade särdeles maktpåliggande arbeten, ej borde splittra sina inskränkta anslag på ett arbete, som egentligen ej låge inom dess anbefallda verkningsområde, bemälde Chef funne sig böra anhålla, att Majoren Hahrs framställning i afseende å detta karteverk ej måtte till någon åtgärd föranleda;

dels ock slutligen att, beträffande den af Majoren Hahr utgifna fysiska och politiska kartan öfver norra Sverige i skalan 1 : 1,000,000, denna dels graverade och dels litografierade karta vore den nyaste, fullständigaste och i alla afseenden bästa, som ännu blifvit i denna skala utgifven öfver nordligaste delen af Sverige, hvadan densamma vore af stort intresse och borde för framtiden bevaras; att då såväl den graverade stenen för kartans svarttryck, som ock den litografierade stenen för crayonterräng-trycket finnes i behåll och kunde af Majoren Hahr aflemnas, och en ny upplaga af denna karta, till en storlek af 500 exemplar, skulle komma att kosta endast 500 till 600 R:dr, intet hinder för staten mötte att mottaga den erbjudna kartan, och ej heller för Topografiska korpsern att samma karteverk vårda och utgifva; samt att, då emel-

lertid värdet af Majoren Hahrs hembjudande till staten af denna kartas reproduktionsmedel helt och hållet vore beroende af den omständigheten, huruvida hitintills osålda 400 exemplar af samma karta någonsin komme att försäljas, bemålde chef ansåge sig i afseende å denna karta endast böra fästa Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet på nämnda omständigheter, men på samma gång förklara att, i händelse Kongl. Maj:t ej skulle anse det anförda utgöra hinder för staten att mottaga den erbjudna kartan, från Topografiska korpsets sida intet hinder funnes att samma karta mottaga, värda och utgifva.

Härefter har Majoren Hahr i anledning deraf att, såsom i ansökningen omförmälts, hans tre söner Agronomen Robert Hahr, Trafikdirektören m. m. Mauritz Hahr och t. f. Skogsinspektören Jägmästaren Theodor Hahr hade del i eganderätten till ifrågavarande kartarbeten, till Kongl. Maj:t ingifvit en för Majoren Hahr af hans bemålde tre söner utfärdad fullmakt att göra framställning om samma kartarbetens afyttrande till staten emot de af Majoren Hahr i ansökningen föreslagna vilkor; hvarförutom Majoren Hahr företett bevis af boktryckeri-firman Norstedt & Söner, att de icke innehade någon rätt till Hahrs »fysiska och politiska karta öfver mellersta, södra och norra Sverige, hvaraf några upplagor på deras förlag utkommit», utan egde Hahr fullkomlig frihet att utan intrång från deras sida förfoga öfver de till kartorna hörande litografiska stenar m. m.

De karteverk, som af Majoren Hahr och hans söner sålunda hembjudas åt staten äro, enligt upprättad och med Chefens för Topografiska korpsen utlåtande insänd förteckning, 8 kopparplåtar till statistiska generalkartan öfver mellersta och södra Sverige; 4 litografiska stenar till fysiska och politiska kartan öfver mellersta och södra Sverige; 2 litografiska stenar till fysiska och politiska kartan öfver norra Sverige; 41 exemplar af den del utaf förstnämnda karta, som omfattar mellersta Sverige, och 68 exemplar af den del utaf samma karta, som omfattar södra Sverige, af hvilka exemplar likväl några skola vara skadade; åtskilliga kolorerade exemplar af bladen N:is 1, 2, 4, 5, 6, 7 och 8 samt okolorerade exemplar af samtliga bladen utaf samma karta; 8 originalblad till berörda i koppar graverade karta samt 2 originalblad till kartan öfver norra Sverige; hvartill komma 230 exemplar af statistiska tablån öfver Sveriges län och socknar. I sammanhang härmed bör anmärkas, att Majoren Hahr uppgifvit sig redan hafva till en del reviderat kopparplåtarna till kartan öfver mellersta Sverige samt förklarat sig villig att, om hans nu gjorda framställning bifalles, i mån af

krafter i allo revidera plåtarne till såväl sistnämnda karta som den öfver södra Sverige.

För att understödja och tillgodogöra sig Major Hahrs kartarbeten har staten redan tillförene vidkänts icke obetydliga utgifter.

Kongl. Maj:t har nemligen genom beslut den 11 April 1853 beviljat inlösen för Statens räkning af 300 exemplar utaf hela generalkartan öfver Sverige i 10 blad jemte tillhörande sockenstatistik, efter ett pris af 16 R:dr 32 skillingar banko för hvarje exemplar af kartan och 3 R:dr 16 skillingar banko för hvarje exemplar af statistiken; och hafva enligt nådigt bref den 5 Maj 1871 samtliga dessa exemplar blifvit inlösta med sammanräknadt..... R:dr 9,000: —

Genom särskilda beslut den 21 December 1860 och den 4 Oktober 1864 har Kongl. Maj:t tillåtit, att ytterligare 150 exemplar af statistiska kartan öfver mellersta och södra Sverige och lika många exemplar af förutnämnda statistiska tablå finge för Ecklesiastik-departementet inlösas efter pris af 14 R:dr riksmünt för hvarje exemplar af kartan och 5 R:dr för hvarje exemplar af statistiska tablån, med tillsammans..... » 2,850: —

På grund af kontrakt med boktryckeri-bolaget under firma Norstedt & Söner den 31 December 1867 äro utbetalade 9,000 R:dr, under vilkor att af Majoren Hahrs för skolornas behof utgifna fysiska och politiska karta öfver mellersta och södra Sverige 1000 exemplar tillhandahölles folkskolorna emot ett pris af 3 R:dr för hvarje exemplar..... » 9,000: —

Enligt beslut den 1 Maj 1871 hafva 500 exemplar af kartan öfver norra Sverige blifvit för Ecklesiastik-departementet inlösta efter ett pris af 3 R:dr för hvarje..... » 1,500: —

Vidare hafva rikets år 1857 församlade Ständer, enligt underdånig skrifvelse den 4 November samma år, med bifall till Kongl. Maj:ts derom framställda förslag, beviljat Majoren Hahr för utgifvande af oftanämnda generalkarta och statistik en gratifikation till belopp af..... » 3,000: —

Summa R:mt R:dr 25,350: —

Härtill kommer, att rikets åren 1862—1863 församlade Ständer, enligt underdånig skrifvelse den 28 November 1863, »enär de förtjenstfulla karteverk, åt hvilkas utarbetande Majoren Hahr till stort gagn för det allmänna egnat sin verksamhet, icke kunnat bereda honom motsvarande ekonomiska fördelar, ansett billigheten fordra, att han på sin ålderdom från Statens sida erhöle något understöd», hvadan Rikets Ständer funnit skäligt medgifva, att Majoren Hahr på allmänna indragningsstaten uppfördes till åtnjutande af en årlig pension af 1,000 R:dr för sin återstående lifstid.

Enligt hvad från Riksbankens lånekontor i Malmö meddelade upplysningar och Banko-Utskottets vid Riksdagen åren 1862—1863 utlåtande N:o 5 gifva vid handen, uppgår den af Majoren Hahr i ansökningsen omförmälda skuld till nämnda lånekontor utom räntor till sammanräknadt belopp af 3,741 R:dr 50 öre, hvilken skuld härleder sig från borgen, som Majoren Hahr jemte annan person ingått för två af Fältkameraren A. C. Hahr i lånekontoret upptagna lån, det ena under N:o 2091, förfallet år 1839, å återstående 141 R:dr 50 öre, och det andra under N:o 3104, förfallet år 1840, å 3,600 R:dr; och hafva samtliga Riksständen vid nämnda riksdag, med bifall till Banko-Utskottets berörda utlåtande, beslutit, att dessa lån till deras återstående belopp finge afskrifvas ur lånekontorets räkenskaper, der de varit såsom osäkra förda inom linien. Denna skuld erkändes sednast den 17 Augusti 1861; och lära derefter icke vidtagits åtgärder för krafrättens bibehållande emot Majoren Hahr.

Genom Majoren Hahrs och hans söners ifrågavarande framställning är tillfälle beredt Staten att förvärfva eganderätten till oftanämnda kartverk och statistiska tablå, hvilka både Kongl. Maj:t och Rikets Ständer ansett vara af den framstående och allmännyttiga beskaffenhet, att understöd för desammas utarbetande lemnats. Med afseende å ej mindre de vid flera tillfällen af sakkunnige personer lemnade fördelaktiga vitsord om Major Hahrs kartarbeten, än äfven särskildt hvad chefen för Topografiska korpsen yttrat i fråga om den på kopparplåtar graverade kartan öfver mellersta och södra Sverige samt om kartan öfver norra Sverige, synes det ock vara uppenbart, att eganderätten till erbjudna originalblad, kopparplåtar och litografiska stenar med deraf följande rät-

tighet att utgifva nya upplagor af samtliga kartorna måste tillerkännas ett icke obetydligt värde, om än detta icke kan till visst belopp i penningar uppgifvas. Erbjudna kartorna och exemplaren af statistiska tablån kunna, med hänsyn till de å desamma i bokhandeln gällande pris, uppskattas till sammanräknadt belopp af omkring 1,900 R:dr.

Den samfälda uppoffring, Staten finge vidkännas genom beviljande af ifrågasatta tillökningen, i Major Hahrs pension kan ej heller beräknas. Emellertid torde med afseende å pensionsförhöjningens belopp och å Major Hahrs höga ålder kunna med visshet antagas, att berörda af honom fordrade förmån icke kommer att i värde öfverstiga hvad han i utbyte erbjudit.

Då i betraktande tages Majoren Hahrs långvariga och för det allmänna gagnande verksamhet samt behovet för honom att genom afyttrande af de arbeten, åt hvilka han egnat en stor del af sin lefnad, bereda sig under sina återstående dagar en förhöjd årlig inkomst, torde förslaget, att förbehållna ersättningen borde utgå i form af årlig lifstids-pension, vara det lämpligaste.

Major Hahrs önskan att, mot öfverlåtelse å Staten af all rätt till oftanämnda arbeten, jemväl förklaras fri från förutomförmålda skuld till lånekontoret kan, med afseende å hvad om denna skuld blifvit upplyst, icke anses kräfva någon egentlig uppoffring från det allmännas sida.

På grund af hvad sålunda anfördt blifvit, vill Kongl. Maj:t, som anser det af Majoren Hahr och hans söner gjorda erbjudande böra antagas, härmed föreslå Riksdagen att,

emot det Majoren Hahr och hans söner genom öfverlåtelsehandling, som af Kongl. Maj:t godkännes, till Staten afyttra ifrågavarande originalblad, kopparplåtar, litografiska stenar, kartor och exemplar af statistisk tablå jemte alla med eganderätten till desamma förenade rättigheter, samt Majoren Hahr tillförbinder sig att, i mån af sina krafter, revidera nämnda kopparplåtar,

ej mindre bevilja honom ytterligare årlig pension till belopp af 1,000 R:dr att å allmänna indragningsstaten utgå från och med månaden näst efter den, i hvilken, efter öfverlåtelsehandlingens godkännande, de afyttrade kartverken varda till Topografiska korpsen aflemnade,

än äfven förklara Majoren Hahr i allo fri från skyldigheten att infria sina ifrågavarande löftesförbindelser för Fältkamereraren A. C. Hahrs

från lånekontoret i Malmö erhållna lån N:o 2091 och 3104 till sammanräknadt återstående belopp af 3,741 R:dr 50 öre jemte räntor.

Handlingarne i detta ärende skola tillhandahållas vederbörande Utskott; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

C A R L.

Axel Bergström.

Utdrag af Protokollat öfver civil-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet på Stockholms Slott den 1 Mars 1872.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern *Adlercreutz*,
Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena,
Grefve *von Platen*,
Statsråden: *Bredberg*,
Berg,
Friherre Leijonhufvud,
Wærn,
Wennerberg,
Bergström,
Friherre Alströmer och
Weidenhielm.

Slutligen uppläste Departements-chefen, Statsrådet *Bergström* till justering särskilda, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts denna dag, uppå Stats-Rådets enhälliga tillstyrkande, fattade beslut, uppsatta förslag till Kongl. Maj:ts nådiga propositioner till Riksdagen.

a)

b) i anledning af en utaf f. d. Majoren m. m. *A. Hahr* gjord underdånig framställning att under vissa vilkor få till Statsverket öfverlemna åtskilliga af honom utarbetade karteverk m. m.

Och täcktes Hans Maj:t Konungen, enligt Stats-Rådets underdåniga hemställan, i nåder gilla berörda förslag samt befalla att, i öfverensstämmelse dermed, nådiga propositioner, af det innehåll bilagorna till detta protokoll utvisa, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo

Otto W. Seippel.